ISSN: 1303 – 0035

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Social Sciences

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

ISSN: 1303 – 0035
http://www.sbedergi.ibu.edu.tr

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Journal of Social Sciences

İmtiyaz Sahibi / Published By
Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Müdür / Manager

Editor / Editor
Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Editör Yardımcısı / Vice Editor
Doç. Dr. Fatih KONUR

Dergi Yayın Kurulu / Editorial Board
Prof. Dr. Hamit COŞKUN, Prof. Dr. Mustafa GENCER, Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ, Prof. Dr. Şahabettin GÜNEŞ, Doç. Dr. Fatih KONUR, Doç. Dr. Rahmi YÜCEL, Doç. Dr. Ömer METİN, Yrd. Doç. Dr. Ömer YAĞMUR

Dergi Sekreteri / Secretary
Arş. Gör. İlhan KESKİN

Yazışma Adresi
Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
14280 Gölköy / BOLU

Submission Address
Assoc. Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK
Abant Izzet Baysal University
Graduate School of Social Sciences
Journal of Social Sciences
14280 Bolu / TURKEY

Tel: (0374) 154 10 00 – 1497 – 1484 **Faks:** (0374) 153 49 65

E-posta: sbedergi@ibu.edu.tr

Sayfa Düzenleme: Muharrem ŞENGÜL

Basım Yeri ve Tarihi: AİBÜ Basımevi – 2015

Dergimiz TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veritabanı, Ebscohost, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Index Copernicus, Contemporary Science Association, Modern Language Association (MLA), Open Academic Journals Index, Citefactor ve Asos İndeks tarafından taranmaktadır.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

2015 Yılının Bilimsel Danışma Kurulu

Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ, Selçuk Üniversitesi
Prof.Dr. Göktuğ Cenk AKKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet BEŞKAYA, Bülent Ecevit Üniversitesi
Prof. Dr. A. Deniz BOZER, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ÇEMREK, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin ÇEVİK, Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Meral ÇİLELİ, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Şaban Ali DÜZGÜN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet EVSİLE, Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Turhan KORKMAZ, Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Seyit KÖSE, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Müslüme NARİN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ferhat Başkan ÖZGEN, Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Şevket TÜYLÜOĞLU, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan ULUKAN, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Soner AKKOÇ, Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Sait ALBAYRAK, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. Nurullah ALTUN, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Halil APAYDIN, Amasya Üniversitesi
Doç. Dr. Ümmühan ASLAN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Suphi ASLANOĞLU, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ezeli AZARKAN, Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal BALTACI, Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Alparslan A. BAŞARAN, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Zeliha Nurdan BAYSAL, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Adnan BOYACI, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Emre Güneşer BOZDAĞ, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer CENGİL, Hitit Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah ÇELİK, Harran Üniversitesi
Doç. Dr. İdris DEMİR, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Kamile DEMİR, Mehmet Akif Üniversitesi
Doç. Dr. Tolga DEMİRBAŞ, Uludağ Üniversitesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

2015 Yılının Bilimsel Danışma Kurulu

Doç. Dr. Murat DEMİRKOL, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Osman DOLU, Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Adnan DÖNMEZ, Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. İlhan EGE, Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ERYİĞİT, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Serdar GÜLENER, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Fatih GÜNER, Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Öznur İŞÇİ GÜNERİ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah KARAMAN, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ferudun KAYA, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Murat KAYIKÇI, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Şafak KAYPAK, Mustafa Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Nahide KONAK, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih KONUR, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Hacı KURT, Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal MAMATOĞLU, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Metin MERİÇ, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Özcan SEZER, Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Murat ŞİMŞEK, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Nihan ÖZGÜVEN TAYFUN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Koray TÜTÜNCÜ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Faruk ÜNAL, Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent YAVUZ, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ercan YILMAZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Rahmi YÜCEL, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aylin AKAOĞLU, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkan ACAR, Uşak Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Utku ALTUNÖZ, Sinop Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayşe ARAT, Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sıddık ARSLAN, Gazi Üniversitesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

2015 Yılının Bilimsel Danışma Kurulu

Yrd. Doç. Dr. Bülent ATALAY, Trakya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Öznur AZİZOĞLU, Hacettepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Orhan BOZKURT, Uludağ Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Galip ÇAĞ, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ebubekir ÇAKMAK, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Aysun Çetin, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehdin ÇİFTÇİ, Dumlupınar Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Süleyman ELİK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Göknil ERBAŞ, Mersin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Evrim ERDOĞAN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Esra ERENLER TEKMEN, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hakkı FINDIK, Kırklareli Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ülkü GÜNEY, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNLÜK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Eda GÜREL, Bilkent Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Didar BÜYÜKER İŞLER, Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cahid KARA, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Barış KAVCAR, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yunus DEMİRLİ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan KOTİL, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meltem KÖSTERELİOĞLU, Amasya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ali Bülent KUTVAN, Nişantaşı Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hüsniye MAYADAĞLI, Amasya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Marziye MEMMEDLİ, Karabük Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Atiye NAZLI, Hitit Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Emrah ÖZKUL, Düzce Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ebru ÇOBAN ÖZTÜRK, Çankaya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İ. Erdem SEÇİLMİŞ, Hacettepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayşem SEVAL, İstanbul Kültür Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatih ŞENTÜRK, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gökhan TELATAR, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Senem KURT TOPUZ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yusuf Volkan TOPUZ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

2015 Yılının Bilimsel Danışma Kurulu

Yrd. Doç. Dr. Esra TURHAN, Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ömer YAĞMUR, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Özlem UZUN YENİLMEZ, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cengizhan YILDIRIM, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Muharrem YILDIZ, Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa YİĞİTOĞLU, Karabük Üniversitesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

ISSN: 1303 – 0035
http://www.sbedergi.ibu.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Satınalma Gücü Paritesi Teorisinin Döviz Kuru Belirleme Modeli Olabilirliği Üzerine Ampirik Bir İnceleme: Türkiye Örneği 1

An Emprical Analysis on as to Whether Purchasing Power Parity Theory is an Exchange Rate Determination Model: The Case of Turkey
Ahmet GÜNEY - Halil TUNALI

Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmada -Değişen- Rolü ve Girişimci Üniversite Kavramı 35

The -Changing- Role of Universities in Regional Development and the Entrepreurial University Concept
Onur SUNGUR

Yiyecek - İçecek Maliyet Kontrolü: Batı Karadeniz Bölgesindeki Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma 63

The Interaction among Personality Traits, Cultural Values and Career Barriers: An Investigation on Comparison of High School and Vocational School Students
Ufuk ORHAN

Ar-Ge Harcamalarının Firmaların Net Kâr Değişimi ve Hisse Başına Kârlılığına İnovatif Etkisi: BİST Teknoloji Yazılım ve Bilişim Sektöründe Bir Uygulama 87

The Innovative Effect of R&D Expenses on Firms Changes in Net Profit and Earning Per Share: The Case of BIST Technology Software and Information Sector
Rahmi YÜCEL - Kayhan AHMETOĞULLARI

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

ISSN: 1303 – 0035
http://www.sbedergi.ibu.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Televizyon Reklamlarına İlişkin Algının Marka Hassasiyeti Üzerine Etkisi 105

The Effect of Perception in Television Advertising on Brand Sensitivity
Polat CAN

Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Bağlamında Yarıbaşkanlığa Karşı Sınırlandırılmış Parlamentarizm 125

Constrained Parliamentarism versus Semipresidentialism in the Context of the Principle of the Separation of Powers
Serhat ALTINKÖK

Suçun Belirleyicileri Olarak Başlıca Ekonomik Risk Faktörleri 157

Major Economic Risk Factors as Determinants of Crime
Caner ÇAKMAK

Kamu Hizmet Arzında Değişim Temelinde Kamu Özel Sektör İşbirlikleri ve Yolsuzluk 217

Public Private Partnerships on the Basis of Supply Change of Public Services and Corruption
Burcu GEDİZ ORAL

Türkçe'de Yön-İstikamet Kavramının İfadesi 259

The Expression of Way-Direction Concept in Turkish
Kamil Veli NERİMANOĞLU

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt/Volume: 15 Yıl /Year: 15 Sayı/Issue: 4 Kış 2015

ISSN: 1303 – 0035
http://www.sbedergi.ibu.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Kitap İncelemesi

Yunan Harfli Türkçe Bir Dergi Angeliaforos Çocuklar İçün (1872) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin 277

Book Review
Ayhan CİHAN

Katılım Şartları - Genel İlkeler..... 279

AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, Cilt:15, Yıl:15, Sayı: 4, 15: 35-61

Gönderim Tarihi: 25.08.2015 Kabul Tarihi: 28.12.2015

ÜNİVERSİTELERİN BÖLGESEL KALKINMADA -DEĞİŞEN- ROLÜ VE GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI

Onur SUNGUR*

THE -CHANGING- ROLE OF UNIVERSITIES IN REGIONAL DEVELOPMENT AND THE ENTREPREURIAL UNIVERSITY CONCEPT

Öz

Üniversiteler ekonomik kalkınmada oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ne var ki bu rol iyi açıklanabilmiş ya da anlaşılmış değildir. Bu çalışmada, bölgesel kalkınma teorisi ve uygulamasında değişen anlayışın bir sonucu olarak, üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki artan önemi ve değişen rolleri ele alınmaktadır. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; bölgesel kalkınmada teori-politikalarında yaşanan dönüşüm ve yeni bölge(sel)cilik anlayışına değinilmektedir. İkinci bölümde; bölgesel kalkınmada dönüşüme paralel olarak üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki geleneksel ve değişen rolleri ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise "girişimci üniversite" kavramının tanımı ve unsurları ortaya koyulmaktadır. Çalışma; üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rollerinin arttırılmasına yönelik neler yapılabileceğine dair sonuç ve önerilerle son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Bölgesel Kalkınma, Girişimci Üniversite

Abstract

Universities play an important role in economic development. However, this role has not been well explained or understood. In this study, In this study, as a result of the changing understanding in regional development theory and practice, the increased importance and the changing role of universities in regional development are considered. Study consists of three sections. In the first section, the transformation of regional development theory and policy and the new regionalism approach are discussed. In the second section; the traditional and changing roles of universities in regional development in parallel with the transformation of regional development policies are considered. Lastly, the "entrepreneurial university" concept and its elements are put forth. Study ends

* Yrd. Doç. Dr.., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, e-posta: onursungur@mehmetakif.edu.tr

with assessment and suggestion about what can be done to increase the role of universities in regional development.

Keywords: University, Regional Development, Entrepreneurial University

1. Giriş

Üniversiteler hem bölgesel hem de ulusal ekonomik kalkınmada oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ancak üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rolleri iyi açıklanabilmiş ya da tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Ancak son zamanlarda, üniversitelerin ekonomik gelişmedeki -değişen- rolleri ile birlikte, ekonomik zenginliklerini arttırmayı amaçlayan ülkeler, iktisadi gelişmeye daha fazla katkı sağlamaları için üniversitelere dönmektedir.

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rollerine ilişkin olarak iktisat literatürü zengin bir teorik çerçeveye sahiptir. Bölgesel kalkınma ile ilgili pek çok teorik yaklaşımda "bilgi"ye vurgu yapılmakta ve bu anlamda üniversiteler, bilgi yaratıcısı kuruluşlar olarak bölgesel kalkınmanın önemli bir aktörü olarak yer almaktadır. Bununla birlikte, üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rolleri de değişmekte ve bölgesel kalkınma konusunda üniversitelerden beklenen roller de çeşitlenmektedir. Günümüzde üniversiteler, yalnızca eğitim ve araştırma faaliyetleri yürüten kurumlar olarak değil, bölgesel kalkınmanın sağlanmasında çok çeşitli roller üstlenen önemli aktörler olarak görülmektedir.

Bu çalışmada, bölgesel kalkınma teorisinde ve uygulamasında değişen anlayış ile birlikte üniversitelerin artan önemi ve üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki değişen rolleri ele alınmaktadır. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; bölgesel kalkınmada teori-politikalarında yaşanan dönüşüm ve yeni bölge(sel)cilik anlayışına değinilmektedir. İkinci bölümde; bölgesel kalkınmada dönüşüme paralel olarak üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki geleneksel ve değişen rolleri ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise "girişimci/girişimsel üniversite" *(entrepreneurial university)* kavramının tanımı ve unsurları ortaya koyulmaktadır. Çalışma; üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rollerinin arttırılmasına yönelik neler yapılabileceğine dair sonuç ve değerlendirmelerle son bulmaktadır.

2. Bölgesel Kalkınmada Dönüşüm ve Yeni Bölgeselcilik

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki değişen rolü, geniş bir perspektifte, küreselleşme süreci ile birlikte ele alınabilir. Bu süreçte; ekonomik ve

politik faaliyetler için bölgelerin önemli bir ölçek olduğunun farkına varılması, bölgenin yeniden güçlenmesi ve özellikle yeni bölgesel kalkınma yaklaşımıyla vurgunun somut varlıklardan ziyade soyut (bilgi, yetenekler, kültür, kurumlar gibi) varlıklara kayması üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki önemini arttırmaktadır (Chatterton ve Goddard 2000: 478).

Paradoksal bir şekilde; küreselleşme ile birlikte, yenilik temelli ekonomik büyümenin kritik noktası olarak bölgelerin önemi giderek artmaktadır. Yeni nesil bölgesel kalkınma anlayışında bölgeler, öğrenme, bilgi yaratımı ve yenilik konusunda temel nokta olarak görülmektedir (Florida 1995: 528). Bölgesel politikaların yeniden gözden geçirilmesi ve yeni nesil bölgesel politikaların giderek önem kazanmasında, küresel ekonomide ulusal rekabetçiliğin kaynağı olarak bölgesel ekonomilerin önem kazanmasının ve başarılı örneklerin gün geçtikçe artmasının büyük rolü bulunmaktadır. Ohmae (1995), günümüz küresel dünyasında ulus devletin artık önemini yitirdiğini, ekonomik faaliyetlerde bölgelerin odak noktası haline geldiğini öne sürmektedir. Gerçekten; ekonomi politikalarının koordinasyonunda bölgeler oldukça önemli bir düzey olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle coğrafi olarak büyük ülkeler açısından, ulusal sistemin altında yer alan ve merkezi olmayan *(decentralized)* bir alt-sistem yapılanması, ülkenin ekonomik kalkınmasında daha faydalı ve işlevsel olabilmektedir (Yılmaz 2001: 26-27).

Bölgelerin ekonomik açıdan farklı performans sergilemesinin -çoğunlukla bölgeye özgü- pek çok nedeni bulunmaktadır. Coğrafi, demografik yapı, uzmanlaşma, verimlilik, fiziki ve beşeri sermaye, altyapı ve yenilikçilik kapasitesi gibi pek çok faktör, bölgelerin ekonomik performansını etkilemektedir. Bu faktörler bazen birbirini güçlendirirken bazı durumlarda da birbirine zıt hareket edebilmektedir (OECD 2009: 3). "Yeni Ekonomik Coğrafya" (Krugman 1991) olarak adlandırılan teori; ekonomik faaliyetlerin neden bazı bölgelerde yoğunlaştığı, bazılarında ise yoğunlaşmadığı sorusuna vurgu yapmaktadır (kapsamlı bir literatür taraması için bakınız: Scott 2000: 28-44; Feldman 2000: 373-394). Buna göre; ekonomik yoğunlaşma ile ekonomik etkinlik birbiriyle eşdeğerdir, bir başka ifadeyle, yüksek sürdürülebilir büyüme oranları ancak ekonominin yüksek düzeyde yoğunlaştığı alanlarda ortaya çıkmaktadır. Ulusal düzeyde ise büyümenin 3 temel belirleyicisi bulunmaktadır. Bunlar; (1) makro ekonomik faaliyetler, (2) kurumlar ve (3) politikalardır. Son iki faktörün bölgesel boyutu ağır basmaktadır. Çünkü her bölgenin farklı bir üretim kapasitesi, karşılaştırmalı üstünlükleri, coğrafi karakteristikleri, kurumları, politikaları ve değerleri vardır (OECD 2009:

2). Bu hususun farkına varılması sonucunda bölgeler, ekonomik gelişme ve küresel rekabetçiliğin kaynağı olarak görülmeye başlanmış ve küreselleşme sürecinde bölgelerin önemi giderek artmaya başlamıştır.

Özellikle 1980'li yıllarda iktisatçıların, bazı bölgelerin yenilikçi faaliyetler konusunda oldukça başarılı olduklarını fark etmesi ve bu bölgelerdeki kuruluşların yenilikçiliğini tetikleyen unsurları araştırmasıyla birlikte, ekonomik faaliyetlerin koordinasyonu açısından bölgelerin uygun bir düzey olabildiğinin farkına varılmıştır. Yenilik araştırmaları ile ekonomik coğrafya araştırmalarının yakınlaşması sonucunda; ekonomik coğrafya evrimci iktisadın (Nelson ve Winter 1982) öğrenme, yenilik ve kurumların bölgesel kalkınma konularındaki açıklamasını, bunun yanında yenilik araştırmacıları da teknolojik değişimin mekansal boyutunu dikkate almaya başlamış ve bunun sonucunda "bölge" yeni bir önem ve görünüm kazanmıştır.

Yeni bölgeselcilik kavramı, geri kalmış bölgelerin kalkındırılması konusunda büyük ölçekli devlet yardımlarının ve devlet eliyle yürütülen politikaların başarısız olması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bir önceki nesil (geçmiş) bölgesel gelişme politikaları, bölgelerin kalkındırılması konusunda büyük ölçekli altyapı geliştirme ve bölgeye yatırım çekme gibi yöntemlerle bölgesel gelişme hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktaydı. Büyük ölçüde kamusal fon tahsisine rağmen, geri kalmış bölgelerin diğerlerini yakalaması ve bölgesel farklılıkların azaltılması konusunda geçmiş politikaların başarısız olması, yeni bir yaklaşım ihtiyacının farkına varılmasını sağlamıştır.

Geleneksel anlayışta bölge; yan yana gelmiş yerel birimlerin mekansal bütünlüğü ile oluşan, ulus devletin denetiminde sınırları çizilmiş ve ulus devlet dışına kapalı bir birim olarak görülmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle şekillenen yeni bölgeselcilik anlayışı ise bölgeyi; ilişki ağı ile belirlenen, mekansal süreklilik şartı olmayan yerellerin oluşturduğu ve uluslararası ilişkilere doğrudan açılan sınırları değişken bir birim olarak ele almaktadır (DPT 2000: 7). Dolayısıyla ekonomik kalkınmanın ve bölgesel kalkınmanın itici gücü olarak yerel dinamikler ön plana çıkmaktadır. Yeni Bölgeselcilik akımı, bölgeleri sadece refah ve öğrenme yaratan alanlar olarak değerlendirmemektedir. Yeni bölgeselcilik akımı, bu alanları Neo-Klasik iktisattan ve geleneksel Keynesyen önlemlerden daha fazlasını içererek, sosyo-kültürel ve kurumsal çerçeveleri de dikkate alarak değerlendirmektedir. Bu perspektifte yeni bölgeselcilik, belirli bölgelerin başarı faktörlerini incelemekte ve üretim faktörlerinin hareketliliğinin arttığı bir dönemde, söz konusu bölgelerin diğerlerinden nasıl daha üstün bir performans sergilediği üzerinde durmaktadır. Bunun

temel nedeni ise üretim faktörlerine ve piyasalara dayanan geleneksel yaklaşımların, bu bölgelerin başarı performanslarını açıklamakta yetersiz kalmasıdır. Bu bölgelerin başarısının sadece ekonomik niteliklerinden değil, çok çeşitli faktörlerin birleşiminin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Okçu vd. 2005: 2-4).

Tablo 1. Geleneksel Bölgesel Kalkınma Anlayışı ve Yeni Bölgeselcilik

Özellikler	**Geleneksel Bölgesel Politikalar**	**Yeni Bölgesel Politikalar**
Amaçlar	-Bölgesel eşitlik -Ulusal ekonomik büyüme -Yatırımlar az gelişmiş bölgelere yönlenmesi -Altyapının geliştirilmesi	-Bölgesel rekabet gücünün geliştirilmesi -Bölgesel ekonomilerin kapasitelerinin artırılması -İçsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi
Karar verme-uygulama sürecinin yapısı	-Ulusal ölçekte genel politikalar ve bazı özel bölgelerin seçimi -Merkezi hükümetlerin takdir yetkisine bağlı seçim -Kademeli yapı	-Bölgesel ve yerel hükümetlerin birlikte karar verme süreci -Bölgesel-yerel karar yetkisi -Yönetişim ağırlıklı karar süreci -Kademeli olmayan örgütlenme biçimleri
Politika araçları	-Kamu finansal desteği -Ağırlıklı olarak kamu kaynaklarına bağımlılık -Tanımlanmış bölgesel birimler için bağlayıcı kararlar -Bürokratik düzenlemeler	-Kamu finansal desteği -Koşullara bağımlı örgütlenme -Gönüllü ve koşullu bilgilendirme -Kamunun sağladığı danışma hizmetleri
Siyasi ortam	-Ulusal politikaların öne çıktığı bir siyasal ortam	-Ulusal politikalar ile bölgesel ve yerel politikaların ağırlık kazanması
Siyasi sorumluluk	-Karar verme sorumluluğu olan merkezi hükümet -Taşra teşkilatına verilen uygulama sorumluluğu	-Ulusal hükümet ve bölgesel ve yerel örgütler (hükümetlerin) doğrudan politika uygulamalarına yönelimi
Uygulamacı kurumlar	-Merkezi hükümet -Merkezi hükümetin taşra teşkilatları -Bürokratik ilişkiler	-Bölgesel birimler -Yarı özerk birimler -Bürokrasi yerine, işletme yönetimi

Kaynak: Eraydın 2004: 137'den aktaran Akiş 2011: 243.

Geleneksel bölgesel kalkınma anlayışı ile yeni bölgesel kalkınma anlayışı arasındaki farklılıklar ortaya koyulacak olursa; ilk farklılık, bölgesel kalkınmanın doğasında ortaya çıkmaktadır. Geleneksel bölgesel kalkınma anlayışının temel hedefi "bölgesel gelişme" iken bu anlayış yeni bölgesel kalkınmada yerini bölgesel yeniliğe bırakmaktadır. Bir diğer önemli farklılık ise; temel mekanizmada göze çarpmaktadır. Geleneksel bölgesel kalkınmada temel kaynak olarak "bölgeler arası yeniden dağıtım" kullanılırken, yeni bölgesel kalkınma anlayışı öncelikli olarak "yerel ve bölgesel kaynakların harekete geçirilmesi"ne odaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle; yeni yaklaşımda bölgeler, onların büyümelerini sağlamak için verilen ulusal transferlere ve teşviklere bağlı olmaktan ziyade kendi yerel varlık ve kaynaklarını harekete geçirmek ve böylece kendilerine özgü (spesifik) karşılaştırmalı üstünlüklerden yararlanmak suretiyle kendi büyümelerine yatırım yapmalıdır (OECD 2009: 1). Yerel farkındalık ile şekillenen bu yaklaşım, oldukça önem arz etmekte ve geleneksel bölgesel kalkınma ile yeni bölgesel kalkınma anlayışları arasındaki önemli bir farklılık olmaktadır. Bunun dışında, yeni bölgesel kalkınma anlayışının, bilgiye ve bilgi üretimine yönelik kaynaklara ve yenilikçiliğe vurgu yaptığı da bir diğer fark olarak belirtilebilir. Bu yeni yaklaşımda bölgelerin büyüme kaynağı olarak; bilgi üretme kapasitesi, yenilikçilik kapasitesi, iyi eğitilmiş nüfus yaratabilme yeteneği, küresel piyasalara bağlanabilirliği, iş-dostu bir çevre ve altyapı sistemine sahip olma ve iyi işleyen bir emek piyasasına sahip olması gibi faktörler sayılmaktadır (OECD 2009: 2). Dolayısıyla, yeni yaklaşımda; bilgi üretme, yenilikçilik ve iyi eğitilmiş nüfus yaratma açısından üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rolleri daha da artmaktadır.

3. Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmada (Değişen) Rolü

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rolleri üzerine literatürde çok fazla çalışma bulunmaktadır (Karlsson ve Zhang 2001; Feldman ve Desrochers 2003; Goldstein ve Renault 2004; Kitagawa 2004; Drucker ve Goldstein 2007; Huggins vd. 2008; Power ve Malmberg 2008; Lendel 2010; Albulescu ve Albulescu 2014). Yapılan çalışmalarda da vurgulandığı üzere; bölgesel ekonomilerin refahı ile sahip oldukları üniversitelerin gücü arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Şüphesiz, yüksek öğrenim kurumları, bölgesel ekonomilerde giderek daha fazla rol oynamaktadır. Üniversiteler, giderek artan bir şekilde bölgesel ve ulusal ekonomiler için önemli bir üretim faktörü haline gelmekte ve bilgi üretici kuruluşlar olarak inovasyon ve bölgesel gelişmede temel rol oynamaktadır (Huggins vd. 2008: 321).

Ekonominin değişmesiyle ve "bölgesel inovasyon sistemleri"nin ortaya çıkmasıyla birlikte, üniversiteler bölgesel ekonominin önemli bir bileşeni haline gelmiştir (Mayer 2006: 294; ayrıca bakınız: Gunasekara 2006a; 2006b). Üniversitelerin bölgesel kalkınma üzerindeki rolü konusunda ekonomik coğrafya ve bölge bilimi literatüründe konuyla ilişkili pek çok teorik çerçeve bulunmaktadır. Bunlar arasında özellikle kalkınma kutupları (Perroux 1950; Myrdal 1957; Hirschmann 1958), öğrenen bölgeler (Florida 1995; Morgan 1997), sosyal sermaye (Putnam 1993) ve içsel bölgesel gelişme (Coffey ve Polese 1984; Martin ve Sunle, 1998) yaklaşımları, üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki önemi ile ilişkili teorik tartışmaları oluşturmaktadır.

Tüm bu teorik çerçevelerde, bölgelerin başarılı bir şekilde gelişmesinin kaynağı olarak "bilgi" önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu bakımdan, üniversiteler de söz konusu teorilerde "bilgi kaynağı" olarak merkezi bir öneme sahip olmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler, yeni bilgi yaratan, mevcut bilgiyi kullanılabilir hale getiren, eğitim fonksiyonu sayesinde bu bilgiyi aktaran ve bilginin transferini kolaylaştırarak bilgiye dayalı, rekabetçi ve yenilikçi bölgesel gelişmenin temel unsuru olmaktadır. Bölge bilimi çerçevesinden bakıldığında, bölgesel inovasyon sisteminde ve bölgesel bilgi sistemi içerisinde bir üniversitenin olup olmadığı ve bu üniversitenin söz konusu sistemlere nasıl (ve ne düzeyde) dahil olduğu oldukça önemli bir konu olmaktadır.

Akademik kuruluşlar çeşitli yollarla bilginin ticarileştirilmesi ve üretim faktörüne dönüştürülmesini sağlamaktadır. Üniversiteler, sosyal ve entelektüel olduğu kadar, beşeri sermaye yaratma suretiyle ekonomik gelişmeye katkı sağladıkça, giderek artan bir şekilde toplumun temel kurumları haline gelmektedir (Etzkowitz 2001: 19). Bölgesel düzeyde rekabet edebilirlik açısından, bilgi ve yeteneklerin bölgesel olarak bulunabilirliği, fiziksel altyapı kadar önemli olmaktadır. Dolayısıyla; bulunduğu bölge ile entegre olmuş yüksek öğrenim kurumları bölgesel ekonomik gelişmede anahtar unsurlar olmaktadır (Chatterton ve Goddard 2000: 475).

Garlick (1998), üniversitelerin bölgesel gelişmede oldukça önemli rol oynadıklarını belirtmektedir. Üniversitelerin bölgesel gelişmedeki rolleri şunlardır:

- İstihdam ve mal/hizmet alımlarının temel kaynağıdır.
- Kültürel, sportif ve fiziksel altyapı sağlayıcısıdır.
- Yerel endüstri ve devlet ile beraber bölgesel gelişmede topluluk liderliği üstlenmektedir.

Üniversiteler giderek artan bir şekilde yerel ve bölgesel gelişme sürecinin asli unsurları olarak görülmektedir. Üniversiteler, özellikle bilgiye dayalı endüstrilerde yerel endüstrinin gelişmesine ve genişlemesine çeşitli yollarla katkı sağlayabilmektedir. Bunlar (Bramwell ve Wolfe 2008: 1177);

(1) yetenekli mezunlar sağlanması,

(2) bilim temeline katkı sağlayan uzun dönemli temel araştırma yürütülmesi,

(3) belirli projeler üzerinde endüstri ile doğrudan işbirliği kurulması,

(4) yeni teknolojiler için sınama ortamı *(test beds)* olarak hizmet verilmesi,

(5) yeni işletmelerin oluşmasını sağlayan yeni girişimler *(start-ups)* için çekirdek görevi görülmesidir.

Bunlara ilaveten, üniversiteler farklı şekillerde de bölgesel ekonomik gelişmeye katkıda bulunabilirler. Örneğin; bölge ile ilgili sorunların çözümünde ve önemli konularda sürdürülebilir bilgi paylaşımı ağlarının gelişiminde aracı rol üstlenebilirler. Bölgeye yetenekli genç işgücü sağlanmasına odaklanabilirler ve sosyal mobilitenin genişlemesine katkıda bulunabilirler. Uzmanlaşmış deneyimleri ve araştırma alanları aracılığıyla bölgeye belli sektörlerden yatırım çekilmesinde önemli rol oynayabilirler. Kısacası, üniversiteler bölge kültürünün gelişiminde pek açıdan merkezi bir rol oynayabilirler (Gibb, Haskins ve Robertson 2013: 20).

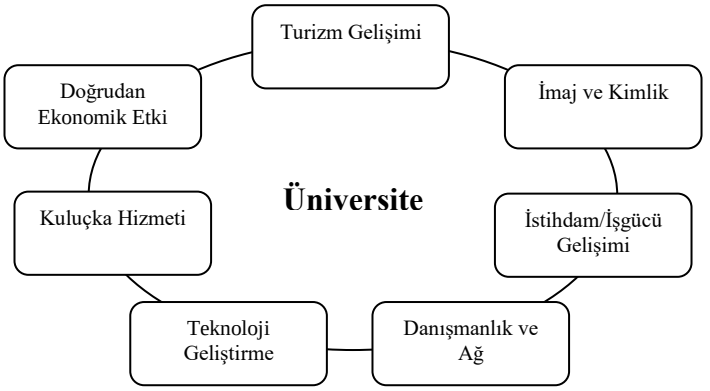

Şekil 1. Üniversitelerin Bölgesel Ekonomideki Rolleri

Üniversiteler, geniş kapsamlı bölgesel ekonomik gelişme hedeflerine ulaşma konusunda her biri oldukça önemli çeşitli yöntemlerle ekonomik gelişmeye katkı sağlayabilir (Walshok 1997: 20). Temel olarak yüksek öğrenim kurumları, bölgesel ekonomik gelişmeye şu şekilde katkıda bulunabilir:

Doğrudan Ekonomik Etki: Üniversitelerin bölgesel ekonomik üzerindeki doğrudan finansal etkisi, bir yandan üniversitelerin ekonomik faaliyetleri sonucunda, bir yandan da çalışanların, öğrencilerin ve konferanslar aracılığıyla bölgeye gelen kişilerin yaptıkları harcamalar sonucunda ortaya çıkmaktadır (Strauf ve Scherer 2008). Üniversitelerin söz konusu doğrudan harcamaları ve çarpan etkisi aracılığıyla bölgesel ekonomi üzerindeki etkisine yönelik pek çok çalışma bulunmaktadır.

Turizm Gelişimi: Üniversiteler tarafından düzenlenen kongreler, konferanslar, ticaret fuarları gibi etkinlikler sayesinde turizm de olumlu şekilde etkilenebilir. Katılımcıların bölgede konaklaması sayesinde gecelik konaklama sayısı ve turizm harcamalarına katkı sağlanabilir.

İmaj ve Kimlik: Bir bölgede üniversitenin varlığı, o bölgenin nasıl algılandığı üzerinde de etkide bulunmaktadır. Üniversiteler, bölgelere sağladıkları pek çok katkı sayesinde bölgenin lokasyon kalitesini ve imajını etkileyen önemli bir lokasyon faktörü haline gelmektedir. Üniversiteler, yalnızca deneyimli, yetenekli ve uzman insanların "yetiştiricileri" değil, aynı zamanda "çekicileridir". Bölgede üniversite varlığı, bölgeye yetenekli insanların çekilmesini kolaylaştırabilmektedir. Florida (2002), deneyimli yöneticilerin, diğer yüksek kalifiye insanların olduğu yerlere yönelme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde üniversiteler, şöhretleri ve uzmanlaşmış deneyimleri sayesinde bölgeye yatırım çekilmesinde de önemli rol oynayabilir (Arnaut 2010: 142). Üniversiteler, bölgeler hakkındaki izlenimi (imajı) etkilemektedir. Yerel, ulusal ve uluslararası medya ve basın raporları aracılığıyla üniversiteler, yaptıkları etkinlikleri, araştırmaları, projeleri ve çalışmaları duyurarak bölgenin modern ve yenilikçi bir bölge olduğu imajının oluşmasını sağlayabilir (Strauf ve Scherer 2008).

İstihdam: Üniversiteler, bizzat kendileri önemli bir istihdam sağlayıcı ve dolaylı iş yaratıcısı olarak bölgede önemli istihdam katkıları sağlamaktadır (Arnaut 2010: 142). Örneğin; ABD'nde üniversitelerdeki ve kolejlerdeki istihdamın yalnızca üçte biri öğretim üyeleri olup, geriye kalan üçte ikisi idari ve destek hizmetleri çalışanlarından oluşmaktadır. Bu açıdan, üniversiteler, bölgede iş arayanlara istihdam ve yetiştirme imkanı

sağlayabilir ve böylece bölge halkının yaşam standardının yükselmesine katkıda bulunabilir (Porter 2007: 43).

İşgücü Gelişimi: Üniversiteler, öğrencilerin eğitilmesi suretiyle yarının işgücünün geliştirilmesi açısından da önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak üniversitelerin işgücü yetiştirme rolü, geleneksel akademik programların ötesine geçebilir/geçmelidir. Örneğin; üniversiteler, yaşam boyu eğitim programları geliştirebilir, mevcut önlisans ve lisans programlarını yerel işletmelerin istihdam ihtiyaçlarının olduğu alanlara uygun olarak daha iyi bir şekilde ayarlayabilir. İhtiyaç duyulan alanların tanımlanması ve tamamlanabilmesi için kurumlar, hükümet ve sanayi arasında ortaklıkları kolaylaştırarak ekonomik gelişmeyi ve yerel istihdamın büyümesini geliştirebilir (Porter 2007: 43-44).

Teknoloji Geliştirme: Hızlı teknolojik inovasyon ve bunun ticarileştirilmesi, günümüzde ekonomik rekabetçiliğin ve büyümenin ayırt edici unsurudur. Üniversiteler, teknoloji geliştirilmesinde ve bunun ticarileştirilmesinde kolaylaştırıcı bir role sahiptir (Porter 2007: 44). Üniversite mezunları veya çalışanları tarafından kurulan şirketler *(spin-offs)* bu konuda önemli rol oynamaktadır (Strauf ve Scherer 2008). Temel araştırmaya ek olarak teknolojinin ticarileştirilmesinde yatırım yapan üniversiteler yeni sanayilerin oluşmasına ve böylelikle bölgede iş ve istihdam olanaklarının yaratılmasına oldukça önemli katkıda bulunmaktadır (Walshok 1997: 21).

Kuluçka: Üniversiteler, kuluçka programları oluşturulması ve yürütülmesinde de rol oynayabilir. Üniversitelere bağlı kuluçkalar aracılığıyla üniversiteler, araştırmaların ticarileştirilmesine ve yeni işletmelerin kurulmasına katkı sağlayabilir. Üniversiteler aynı zamanda hükümetler, araştırma merkezleri, büyük işletmeler, topluluk kuruluşları ve girişim sermayesi şirketleri ile ortaklıklar aracılığıyla da kuluçka firmalarının, ihtiyaç duydukları bilgi ve kaynaklara erişmesine de yardımcı olabilir (Porter 2007: 44).

Gelişmiş ekonomilerde, yüksek öğrenim kurumlarındaki eğitim ve araştırma faaliyetlerinin, doğrudan belli ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşılmasında yeterli olmayacağına dair genel bir endişe bulunmaktadır. Bu "belirli" ekonomik amaçlardan birisi de bölgesel gelişmedir. Bölgelerde yer alan üniversitelerin, bulundukları bölgelerin ekonomik gelişmesine "aktif" olarak katkıda bulunacak yeni bölgesel aktörler olması beklenmektedir (Chatterton ve Goddard 2000: 475).

Üniversiteler, giderek artan bir şekilde ekonomik kalkınmadaki rollerini arttırmanın yeni yollarını aramaktadır. Bu da üç temel şekilde olmaktadır:

(1) ekonomik kalkınmada "pasif" rolden "aktif" role doğru geçiş, (2) stratejik planlamaya daha fazla vurgu ve (3) üniversite-sanayi ortaklıklarının güçlendirilmesidir (Smith vd. 1987: 10). Bu değişim/dönüşüm, hem üniversitelerin içsel yapısındaki birtakım gelişmelerden hem de bilgiye-dayalı ekonominin yükselişiyle bağlantılı olarak ortaya çıkan akademik yapı üzerindeki dışsal etkilerden kaynaklanmaktadır (Etzkowitz vd. 2000: 313).

Üniversiteler, bulundukları bölgenin gelişmesi için kendilerini sorumlu hissetmekte ve pasif rolden aktif role geçiş yapmaktadır (Strauf ve Scherer 2008). Üniversitelerin geleneksel eğitim ve araştırma faaliyetlerinin bölgesel ekonomik büyüme üzerinde temel etkili faktör olduğu görüşü artık terk edilmekte ve bu faaliyetler artık "pasif" faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, üniversitelerin bölgede istihdam sağlaması ve yerel ekonomiler için doğrudan bir harcama yaratması gibi etkileri de "pasif" olarak tanımlanmaktadır. Bramwell ve Wolfe (2008: 1178), üniversitelerin gelir yaratıcı etkisini "pasif" ve "basit ticari" etki olarak değerlendirmektedir. Çünkü bu etkiler belirli bir ekonomik gelişme stratejisi içermemekte, bir diğer ifadeyle herhangi bir ekonomik gelişme stratejisinin bir parçası (veya sonucu) olarak ortaya çıkmamaktadır (Smith vd. 1987: 11). Üniversiteler, geleneksel fonksiyonları (eğitim ve araştırma) ile özel sektör arasında bağlantılar kurma suretiyle ekonomik gelişmeye direkt olarak katkı sağlayacak yeni faaliyetler geliştirmektedir. Üniversiteler artık sadece eğitim faaliyetleri ile değil aynı zamanda bölge için strateji üretebilen konumda olmalarıyla farklılaşmaktadır (Özer 2011: 86).

Bilginin ticarileştirilmesi, 19 yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında yaşanan ve üniversitenin temel akademik görevinin araştırma olduğunun kabul edildiği "birinci akademik devrim" ile kıyaslandığında üniversitenin toplumdaki rolünün değiştiğine işaret etmektedir. Etzkowitz vd., (2000: 313) ve Chatterton ve Goddard (2000: 475) tarafından yapılan çalışmalarda üniversitelerin, araştırma ve eğitim faaliyetlerine ilaveten bölgesel gelişmedeki "üçüncü rolü", bir diğer ifadeyle "ekonomik gelişme için yeni bilginin ticarileştirilmesi" ve "bilgi, deneyim ve uzmanlıkların karşılıklı yarara dayalı araştırılması, uygulanması ve paylaşılması aracılığıyla dışsal destek grupları ve topluluklarla doğrudan etkileşimi" (Holland 2001: 10-11) vurgulanmaktadır. Üniversiteler artık melez/karma *(hybrid)* yapılar haline gelmekte ve çeşitli kombinasyonlarla eğitim, araştırma ve ekonomik gelişme görevlerini bir araya getirmektedir (Etzkowitz 2001: 28). Bu bakımdan, "ikinci akademik devrim" olarak adlandırılan yeni bir dönüşüm yaşanmakta ve bu dönüşüm ile birlikte

üniversiteler eğitim ve araştırma faaliyetlerini teknoloji transferi ile birleştirmekte ve böylelikle ekonomide daha merkezi bir rol oynamaktadır. Üniversitelerin geleneksel -pasif- rollerinden giderek aktif rollere geçmesi ve bilgiye dayalı ekonominin ve bilgiye dayalı girişimsel faaliyetlerin yaratıcısı haline gelmesi "ikinci akademik devrim" olarak adlandırılmaktadır (Etzkowitz 2001: 19).

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki rollerine ilişkin önemli bir husus da bölgesel ekonomilerde yaşanan dönüşümle ilgilidir. Geleneksel endüstrilerde yaşanan düşüş ve yeni endüstrilerin ortaya çıkışı, üniversiteler için yeni bir meydan okuma yaratmaktadır. Burada asıl önemli olan; bölgedeki üniversitelerin bölgesel ekonomik dönüşüme nasıl cevap vereceği ve bu dönüşümde nasıl rol alacağıdır. Bu konuda, bazı üniversiteler tarım gibi geleneksel endüstrilerin performansını arttırmak için bu alanlarda ileri teknoloji geliştirmenin yollarını ararken (tarımda nanoteknoloji uygulamaları gibi), bazıları da tamamen yeni endüstrilere odaklanmayı tercih edebilmektedir. Bu bakımdan, bölgesel ekonomik dönüşüm açısından geleneksel endüstrilerden yeni endüstrilere geçiş aşamasında üniversitelere büyük roller düşmektedir. Ancak bu da sanıldığı kadar kolay değildir. Üniversitelerin yeni alanlara yönelmesi ve yeni alanlarda araştırma uzmanlığı oluşturulması uzun süreli bir planlama ufku gerektirmektedir (Smith vd. 1987: 17).

Üniversitelerin bölgesel gelişmedeki rollerine ilişkin olarak en fazla vurgu yapılan konu bilgi transferi konusudur (Boucher vd. 2003; Charles 2003; 2006; Arbo ve Benneworth 2008). Üniversitelerin inovasyona katkısı ve inovasyonun bölgesel gelişmeye katkısı arasında potansiyel bir bağlantı bulunmaktadır (Smith 2007). Bu bağlamda, bir sonraki bölümde ele alınacak olan "girişimci üniversite" kavramı; yaygın bir şekilde üniversitenin bölgesel inovasyon sistemlerindeki köprü görevi ile ilişkilendirilmektedir. Başarılı bir inovasyonun, üniversiteler, sanayi ve hükümet arasındaki -üçlü sarmal olarak adlandırılan- etkileşimli bir süreci gerekli kıldığı genel olarak kabul görmektedir (Benner ve Sandstrom 2000; Shinn 2002; Leydesdorff ve Meyer 2003).

4. Girişimci Üniversite Kavramı

Üniversitelerin bölgedeki ekonomik gelişmeye potansiyel ve gerçek katkıları literatürde uzun zamandan beri tartışılmaktadır ve bu konuda özellikle "girişimci üniversite" (Etzkowitz 1983; Clark 1998) konusu başta olmak üzere çok sayıda çalışma yapılmıştır.

Üniversitelerin bölgesel kalkınma üzerindeki rollerine ilişkin tartışmalarda, bilgiye dayalı ekonomilerde üniversitelerin rolü ve "girişimci üniversite"lerin önemi vurgulanmaktadır (Lazzeretti ve Tavoletti 2005). Ulusal ve bölgesel inovasyon sistemlerinde de öngörüldüğü üzere, rekabet üstünlüğünün kaynağı olarak bilgi-teknoloji-inovasyonun öneminin artmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan "girişimci üniversite" kavramı, üniversitelerin hem bilginin hem de teknolojinin hem yaratıcısı hem de önemli bir transferi aracı olduğunu vurgulamaktadır (Etzkowitz vd. 2000: 313). Genel olarak, girişimci üniversite; girişimsel faaliyetleri aracılığıyla ekonomi için (1) araştırma, (2) eğitim ve (3) hizmet üretme amaçları olan üniversite olarak tanımlanmaktadır (Etzkowitz 2003). Girişimci üniversiteler, üniversitelerin toplumdaki "geleneksel" rollerini, temel ve uygulamalı araştırmalar aracılığıyla bilgi yaratıcısı, bilgi transferi sağlayıcısı, yenilikçi ve ekonomik gelişmenin destekleyici aktörleri olarak yeniden tanımlamaktadır. Bölgede sürdürülebilir bir ekonomik gelişme sağlanabilmesi için girişimci üniversiteler yaratılması oldukça önemli bir unsur olarak görülmektedir (Arnaut 2010: 135).

Hangi üniversitelerin "girişimci üniversite" olarak tanımlanabileceğine ilişkin olarak oldukça zengin bir literatür bulunmaktadır (Jacob vd. 2003; Kirby 2006; Lazzeroni ve Piccaluga 2003; Mohrman vd. 2008; Lehrer, Nell ve Garber 2009; Audretsch 2014; Etzkowitz 2014; Pinhero ve Stensaker 2014; Williams ve Kluev 2014; Kalar ve Antoncic 2015). Girişimci üniversite üzerine yapılan çalışmalarda farklı konulara odaklanıldığı ve hangi üniversitenin "girişimci" olarak tanımlanacağına (veya "girişimci" kavramının neyi ifade ettiğine) dair aşağıdaki hususlara vurgu yapıldığı görülmektedir (Gibb, Haskins ve Robertson 2013: 10):

- Üniversite teknik bilgisinin ticarileştirilmesi
- Teknoloji transferi ve paylaşımı süreci
- Üniversitenin sanayi ve tüm -bölgesel- paydaşlar ile yakın işbirlikçi ilişkileri ve "üçlü sarmal" modeli
- Mezunların istihdam edilebilirliği, yeteneklerinin geliştirilmesi ve küresel emek piyasaları için hazırlanması
- Üniversitelerin uluslararasılaşması ve küresel rekabet ile başa çıkma stratejileri

- Üniversitelerin ekonomik ve yerel-bölgesel gelişme sorunlarına cevap verebilmesi gerektiği konusunda üniversiteler üzerindeki baskılar

Benzer şekilde Röpke (1998'den aktaran Arnaut 2010: 149), girişimci üniversite kavramının üç durumu tanımlayabileceğini belirtmektedir. Bunlar:

- Bir organizasyon olarak üniversitenin kendisi girişimsel olabilir.
- Üniversitenin üyeleri (öğretim üyeleri, öğrenciler, çalışanlar) kendilerini bir şekilde girişimcilere dönüştürebilir.
- Üniversitenin çevresiyle etkileşimi, üniversite ile bölge arasındaki yapısal bağlantılar ve eşleşmeler, girişimsel bir yönelim izleyebilir.

Ancak yukarıdaki durumlardan ikincisine ulaşılabilmesi için üniversitenin öncelikle birinci aşamayı tamamlaması gerekmektedir. Benzer şekilde, üçüncü aşamanın gerçekleşebilmesi için de ikinci aşama gerekli olmaktadır. Tüm bu üç durum, bir üniversitenin "girişimci" olması için gerek ve yeter şartlar olarak tanımlanmaktadır.

Barnett (2005: 57) tarafından yapılan çalışmada girişimci üniversiteler dört ayrı gruba ayrılmıştır. Buna göre; yüksek öğrenimde girişimciliğin boyutunu tanımlamak amacıyla, açık piyasalar – kontrollü piyasalar ve yumuşak-katı girişimcilik eksenlerinde olmak üzere dört farklı girişimci üniversite tanımlaması yapılmaktadır. Bunlar; (a) toplumsal *(civic)* girişimci, (b) kararsız *(hesitant)* girişimci, (c) kısıtlanmış *(curtailed)* girişimci ve (d) dizginsiz *(unbridled)* girişimci üniversite modelleridir.

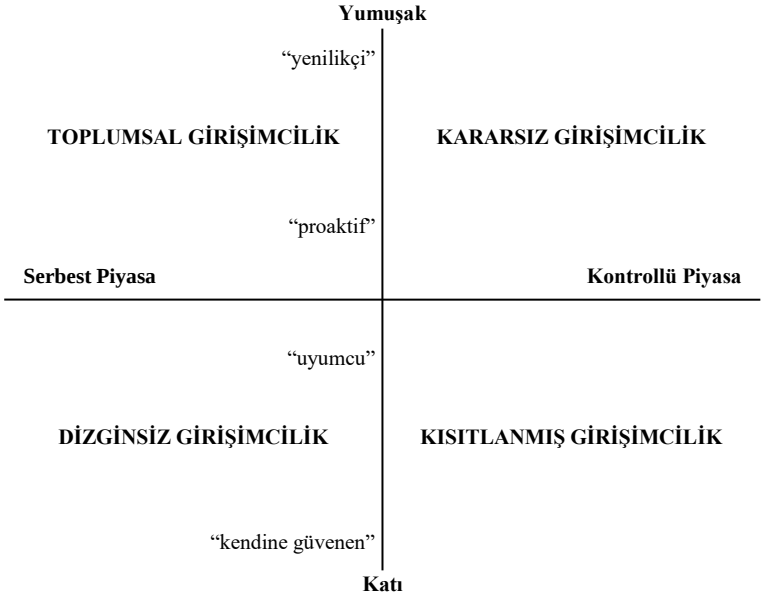

Şekil 2. Girişimci Üniversite Türleri

Kaynak: Barnett, 2005: 57.

Yokayama (2006'dan aktaran Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu 2012: 95) tarafından yapılan çalışmada ise girişimci üniversiteler; (a) örnek tip üniversite, (b) girişim odaklı üniversite, (c) acemi girişimci üniversite, (d) uyumlu girişimci üniversite ve (e) ideal üniversite modeli olarak beş gruba ayrılmıştır. Bunlardan girişim odaklı üniversite; geniş girişimci faaliyetler, piyasa odaklı kurumsal politikalar, akademik ve girişimci değerler arasında çatışma ve işletmecilik kavramları ile açıklanmaktadır. Acemi girişimci üniversite; kamu kaynaklarına sınırlı bağımlılık, girişimci bir üniversite kimliği ve bölgesel ekonomiye katkı ile tanımlanırken, uyumlu girişimci üniversite ise kurumsal gelecek vizyonu, yabancı fon kaynakları, piyasa odaklı yönetim ve işletme, girişimci ve akademik kültür ile tanımlanmaktadır.

Schulte (2004: 188) tarafından yapılan çalışmada, girişimci üniversitelerin amaçları genel olarak;

(1) mezunların sadece iş arayan bireyler olmaması, aynı zamanda iş yaratıcısına dönüştürülmesi,

(2) girişimciliğin disiplinlerarası bir araştırma konusu haline getirilmesi,

(3) yapılan araştırmaların sadece akademik yayın olarak değil aynı zamanda inovasyonların kaynağı olması ve yeni işletmeler için iş fikirleri sağlaması şeklinde sıralanmıştır.

Girişimci üniversiteler, bilgiyi fikri mülkiyete ve inovasyona dönüştürerek akademik görünümü yeniden şekillendirmektedir. Fakülte üyeleri ve mezun öğrenciler, araştırmalarının entelektüel olduğu kadar ticari potansiyelini de değerlendirmeyi öğrenmektedir. Üniversite, yeni firmaların kurulması ve teknoloji transferi faaliyetlerine daha çok dahil oldukça, yeni bir "girişimsel" kimlik kazanmaktadır. Geçtiğimiz son 20 yıl boyunca, başta MIT ve Stanford Üniversitesi olmak üzere çok sayıda üniversite, araştırma kaynaklarını kar elde etme amacıyla kullanmaktadır. Örneğin; Rockefeller Üniversitesi, obeziteye yol açan bir genin keşfine ilişkin patent lisansını bir biyoteknoloji firmasına satışı sonucunda 20 milyon dolar gelir elde ettiğini açıklamıştır (Etzkowitz 2001: 18-19).

Girişimci üniversite kavramı konusunda literatürde oldukça fazla çalışma olmasına rağmen, bu alanda Türkiye'de yapılmış çalışma sayısı oldukça azdır. Bu alanda Türkiye'de Odabaşı (2005; 2006; 2007; 2008), Yücebaş (2007), Çetin (2007), Aslan (2010), Özer (2011), Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmalar yer almaktadır. Odabaşı (2006) tarafından yapılan çalışmada, küresel bilgi çağına uyum sağlama çabaları sonucunda ortaya çıkan girişimci üniversite olgusu ele alınmıştır. Bu kapsamda, üniversitelerde yaşanan dönüşüm ve üniversiteleri değişime zorlayan etkenler ortaya koyulmuş ve bu dönüşüm sürecinde ortaya çıkan girişimci üniversite kavramı ve ayırt edici özellikleri ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca girişimci üniversite için karma model önerisi ortaya koyulmuştur. Yücebaş (2007) tarafından yapılan çalışmada, günümüz üniversitelerinin oluşum süreçleri göz önünde bulundurularak, girişimci üniversite algısının ortaya çıkışı, gelişimi ve niteliklerine değinilmiş, Türkiye'de girişimci üniversite olgusunun gelişimi ve bir reklam imgesi olarak girişimci üniversite olgusu ele alınmıştır. Çetin (2007) tarafından yapılan çalışmada, girişimci üniversiteler ile bölgesel kalkınma arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Çalışmada, üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki önemi, girişimci üniversite olgusu ve nitelikleri ele alınmış ve Amerikan ve Avrupa üniversitelerinden örnekler verilerek bölgesel kalkınmaya olan etkileri değerlendirilmiştir. Aslan (2010) tarafından yapılan çalışmada, öğretim üyelerinin girişimci üniversite kavramına ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Ankara'daki devlet üniversitelerinde (Ankara, Gazi, Hacettepe, ODTÜ) görev yapan 36 öğretim üyesi ile

yürütülen çalışma sonucunda, öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun Türkiye'de girişimci üniversite anlayışının yükseköğretimde yerleşmeye başladığını düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Özer (2011) tarafından yapılan çalışmada, girişimci üniversite kavramı yanında bu modelin temel özellikleri otaya koyulmuş ve Türkiye'de girişimci üniversite açısından durum değerlendirmesi yapılmıştır. Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada, girişimci üniversite kavramı, üreselleşme süreci ile birlikte yükseköğretimde yaşanan değişim kapsamında ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, girişimci üniversite modelinin gelişiminde rol oynayan temel etkenler ve girişimci üniversite modelleri ortaya koyulmuştur.

5. Girişimci Üniversiteler İçin Politika Önerileri

Üniversiteler; hükümetler, topluluk kuruluşları ve işletmeler ile ortaklaşa olarak yerel ekonomik büyümeyi tetikleme potansiyeline sahiptir. Stratejik bir yaklaşım ile üniversiteler, çok büyük miktarlarda yeni finansman (veya yatırım) gerekmeksizin bölgesel ekonomik canlanma *(revitalization)* üzerinde çok büyük etkiler yaratabilir (Porter 2007: 44).

Üniversitelerin bölgesel kalkınmadaki değişen rollerine ilişkin olarak şu önerilerde bulunulabilir:

(1) Üniversitelerin kendi rekabetçi pozisyonlarını geliştirebilmek için çevrelerindeki ekonomiyi tam bir şekilde geliştirebilmesi ve bu konudaki rollerini en iyi şekilde yönetebilmeleri için, üniversite liderlerinin, bölgesel ekonominin bileşenleri ve buna hangi konularda ve nasıl katkı yapabileceklerini anlamaları gerekmektedir. Yüksek öğrenim kurumlarının aynı zamanda, bölgenin zayıflıklarını, kısıtlarını vurgulayan -ve bunları gidermenin yollarını arayan- bölgesel ekonomik planların geliştirilmesi ve yürütülmesi konusunda kamu-özel ortaklıkların sağlanmasında da öncü rol üstlenmeleri gerekmektedir (Porter 2007: 41-43).

(2) Birden fazla (merkezde ve kırsalda) kampusu olan üniversitelerde kentsel ve kırsal problemlerle farklı şekillerde mücadele edebilme imkanı bulunmaktadır. Kentsel bölgelerde yer alan kampuslerde, kampusu çevreleyen kentsel bölgenin ihtiyaçlarını karşılayacak ve sorunlarını çözecek programlar uygulanırken, kırsal alanlarda da kırsal sorunlara odaklanan programlar uygulamaya koyulabilir (Smith vd. 1987: 18).

(3) Üniversite-sanayi işbirliğinin yaygınlaştırılması oldukça önem arz etmektedir. Günümüzde üniversitenin sanayi ile olan bağlantı

portföyü/araçları (sanayi işbirliği programları, teknoloji transfer merkezleri, kuluçka merkezleri vb.), geçmişteki üniversitelerden ayırt edici tanımlayıcı kurumsal karakteristikleri olmaktadır (Etzkowitz 2001: 21).

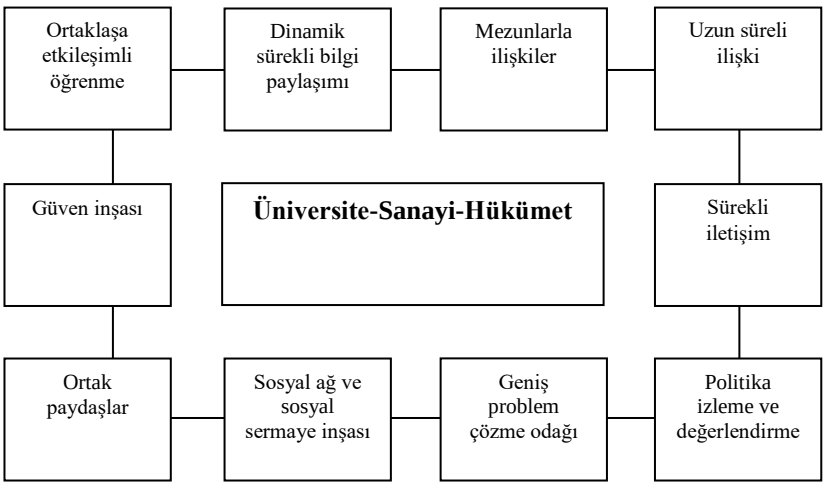

Şekil 3. Üniversite-Sanayi- İşbirliğinin Temel Unsurları

Kaynak: Gibb, Haskins ve Robertson 2013: 20.

(4) Üniversite-sanayi işbirliğine ilave olarak, üniversite-üniversite işbirliğinin geliştirilmesi bölgesel ekonomik gelişme açısından yararlı sonuçlar doğurabilir. Şöyle ki; üniversiteler arasında ortak işbirliği yapılması, bölgesel ekonomik kalkınma çabalarının tekrarını (duplikasyonunu) en aza indirebilir ve böylece hem zaman hem de kaynak israfını engelleyerek bu kaynakların yüksek öncelikli diğer alanlara da aktarılmasını sağlayabilir (Smith vd. 1987: 20).

(5) Üniversite ile sanayi arasındaki işbirliğinin en önemli amaçlarından birisi olan bilgi ve teknolojinin transferi ve ticarileştirilmesi için çeşitli kanallar geliştirilebilir. Üniversite ile sanayi arasındaki projeler veya şirkete-özgü ileri eğitim sayesinde bilgi ve inovasyonun transferi sağlanabilir. Üniversite-sanayi işbirliğinin sadece öğretim üyeleri aracılığıyla değil öğrenciler aracılığıyla da geliştirilebileceği unutulmamalıdır. Bu konuda; bir bütün olarak bölgenin veya bölgedeki belli firmaların veya endüstrilerin sorunlarına odaklanan yüksek lisans ve doktora tezleri veya seminerleri uygulanabilir (Strauf ve Scherer 2008).

Bölgedeki sanayicilerin ve iş adamlarının da bölgede üniversitelerinde dersler veya seminerler vermesi sağlanarak, bilginin sadece üniversiteden sanayiye değil, sanayiden üniversiteye aktarımı da sağlanabilir.

(6) Araştırma merkezleri uygulamaları, üniversitelerin değişen ekonomik gelişme stratejilerinin "merkezinde" yer almaktadır. Özellikle biyoteknoloji, optik iletişim, imalatta otomasyon tasarımı ve robotik alanlarındaki araştırma merkezleri özel sektöre teknoloji transferinde önemli rol oynamaktadır. Bu alanlarda yürütülen temel araştırma ve eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi sayesinde de, üniversiteler, işgücünün bu alanlardaki yeteneklerinin/yetkinliklerinin geliştirilmesini de sağlamaktadır (Smith vd. 1987: 15). Araştırma merkezleri, üniversite ile sanayi arasında köprü vazifesi görebilir. Esnek yapıları sayesinde araştırma merkezleri, girişimci üniversite kavramına ve işbirliğine dayalı yeni bir üniversite örgütlenmesine daha kolay uyum sağlayabilir. Araştırma merkezleri aynı zamanda üniversiteler açısından oldukça önemli bir mali kaynak olan araştırma ve geliştirme sonuçlarının ticarileştirilmesinde de katalizör görevi görebilir (Erdil vd. 2013: 112). Bu konuda, araştırma merkezleri ile üretici firmalar arasında araştırmacıların kısmi veya tam zamanlı olarak hareketliliği (mobilitesi) kolaylaştırılabilir. Böylelikle hem üniversiteden sanayiye hem de sanayiden üniversiteye -teorik ve pratik- bilgi akışı hızlandırılabilir (Bouhamed vd. 2010).

(7) Teknolojik ve teknik bilginin transferinde ve yayılmasında uygun ortamın sağlanması konusunda "teknokent" (veya teknopark) uygulamaları önemli uygulamalar olarak görülmektedir. Bu uygulamaların yaygınlaştırılması ve işlevselliğinin arttırılması, bilgi ve teknoloji transferini hızlandıracaktır (Bouhamed vd. 2010).

(8) Ekonomik ve sosyal araştırmalar, bölgenin endüstri temeli, altyapısı, coğrafi ve hizmet yetkinlikleri konusunda stratejik varlıklarımı ve önemli açıklarını tanımlamasını mümkün kılabilir. Bu konuda işletmelere ve yerel hükümetlere bölgesel yetkinlikleri ve fırsatları ortaya çıkarak ve etkileyen bölgesel odaklı sürekli araştırma, eğitim ve teknik asistanlık sağlayacak enstitüler ve programlar kurulabilir (Walshok 1997: 20).

(9) "Üniversite sistemi" ile "bölgesel sistem" arasında bir sinerji oluşturulabilirse hem üniversiteler hem de bölgeler için katma değer yaratılabilir (Bakınız: Şekil 3). Üniversitelerde sunulan eğitim/öğretim programları ve hizmetleri bölgelerin ihtiyaçlarını da kapsayacak şekilde geliştirilebilirse, bu, üniversite ile bölge arasında her iki tarafın da katma değer elde edeceği ve karşılıklı yarar sağlayacağı dinamik bir süreç oluşmasını sağlayabilir (Strauf ve Scherer 2008). Unutulmamalıdır ki,

bölgede öncü bir araştırma üniversitesinin varlığı bölgesel ekonomik gelişme açısından oldukça önemli bir değer iken, üniversitenin bölgesel gelişmeye asıl katkısı, yerel endüstrinin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilme fonksiyonudur.

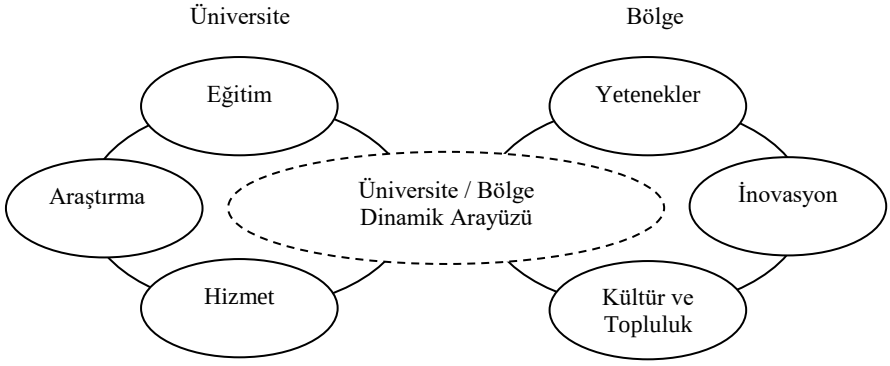

Şekil 4. Üniversite - Bölge Katma Değer Süreci

Kaynak: Chatterton ve Goddard 2000: 482.

6. Sonuç

Günümüzde üniversiteler ile ilgili olarak sorulması gereken temel soru; "ne tür bir üniversiteye ihtiyacımız var" sorusudur. Bölgesel ekonomik gelişme açısından da bu soru(n); bölgede üniversite olmasının yeterli olmayacağı, bölgede girişimci, aktif ve proaktif bir üniversiteye ihtiyaç olduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Bugün ihtiyaç duyulan üniversite; dinamik ve türbülanslı iş ve çalışma ortamının ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verebilen bir üniversitedir. Bölgesel (ve ulusal) ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi ve söz konusu ihtiyaçların karşılanabilmesi için de bu üniversitenin "girişimci" olması zorunludur.

Üniversite ile bölge arasındaki uzun süreli ve başarı sağlayan -bir diğer ifadeyle bölgesel gelişmeyi mümkün kılan- bir ortaklığın kurulabilmesi için ise, üniversite kaynaklarının optimum kullanımını ve bölgesel gelişme sürecine aktarılmasını sağlayacak mekanizmaların ve süreçlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Hem üniversiteler hem de bölgesel paydaşlar, iç değerlendirme *(self evaluation)* suretiyle bölgesel gelişmedeki rollerini değerlendirmeli ve ihtiyaçlara uyum sağlamalıdır. Bölgenin gelişmesi için mevcut bilgilerden yararlanma yeteneği ve öğrenme yeteneği, bölgenin uzun dönemli başarısını sağlayacak belirleyici

faktörlerdir. Bu süreçte de üniversiteler aktif bir rol oynayabilir ve bu anlamda bölgesel gelişmeye önemli katkılar sağlayabilir.

Kaynaklar

Akiş, E. (2011). "Küreselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Yaklaşımındaki Gelişmeler ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", *Sosyoloji Konferansları Dergisi 44*: 237-256.

Albulescu, I. ve M. Albulescu (2014). "The University in the Community. The University's Contribution to Local and Regional Development by Providing Educational Services for Adults", *Procedia - Social and Behavioral Sciences 142:* 5-11.

Arbo P. ve P. Benneworth (2008). *Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review*, A Research Report Prepared for the OECD Institutional Management in Higher Education Programme, Paris: OECD.

Arnaut, D. (2010). "Towards and Entrepreneurial University", *International Journal of Euro-Mediterranean Studies 3(1):* 135-152.

Aslan, G. (2010). "Öğretim Üyelerinin 'Girişimci Üniversite' ve Üniversite Sanayi İşbirliği Kavramlarına İlişkin Görüşleri", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi 8(30):* 7-22.

Audretsch, D. (2014). "From the Entrepreneurial University to the University for the Entrepreneurial Society", *Journal of Technology Transfer 39:* 313-321.

barnett, R. (2005). "Convergence in Higher Education: The Strange Case of Entrepreneurialism", *Higher Education Management and Policy 17(3):* 43-58.

Benner, M. ve U. Sandstrom (2000). "Institutionalizing the Triple Helix: Research Funding and Norms in the Academic System", *Research Policy 29(2000):* 291-301.

Boucher, G., Conway, C., ve E. Van der Meer (2003). "Tiers of Engagement by Universities in Their Region's Development", *Regional Studies 37(9):* 887-897.

Bouhamed, A., Bouraoui, N. ve J. Chaabouni (2010). "The Role of Tunisian Universities in Regional Development", Paper presented at the 8th Triple Helix Conference, 20-23 October, Madrid, Spain.

Bramwell, A. ve D.A. Wolfe (2008). "Universities and Regional Economic Development: The Entrepreneurial University of Waterloo", *Research Policy 37:* 1175-1187.

Charles, D. (2003). "Universities and Territorial Development: Reshaping the Regional Role of UK Universities, *Local Economy 18(1):* 7-20.

Charles, D. (2006). "Universities as Key Knowledge Infrastructures in Regional Innovation Systems", *The European Journal of Social Science Research 19(1):* 117-130.

Chatterton, P. ve J. Goddard (2000). "The Response of Higher Education Institutions to Regional Needs", *European Journal of Education 35(4):* 475-496.

Clark, B.R. (1998). *Creating the Entrepreneurial University: Pathways to Transformation,* London: Oryx Press.

Coffey, W.J. ve Polese, M. (1984). "The Concept of Local Development: A Stages Model of Endogenous Regional Growth", *Papers of the Regional Science Association 55(1):* 1-12.

Çetin, M. (2007). "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", *Ege Akademik Bakış 7(1):* 217-238.

DPT (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara.

Drucker, J. ve H. Goldstein (2007). "Assessing the Regional Economic Development Impacts of Universities: A Review of Current Approaches", *International Regional Science Review 30(1):* 20-46.

Eraydın, A. (2004). "Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler", *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu KEAS'04*, CİLT 1, Pamukkale Üniversitesi, 126-146.

Erdil, E., Pamukçu, M.T., Akçomak, İ.S. ve Y. Erden (2013). "Değişen Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Üniversite Örgütlenmesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 68(2):* 95-127.

Etzkowitz, H. (1983). "Entrepreneurial Scientistsand Entrepreneurial Universities in American Academic System", *Minerva 21(2-3):* 198-233.

Etzkowitz, H. (2001). "The Second Academic Revolution and the Rise of the Entrepreneurial University", *IEEE Technology and Society Magazine 20(2):* 18-29.

Etzkowitz, H. (2003). "Innovation in Innovation: The Triple Helix of University-Industry-Government Relation", *Social Science Information 42(3):* 293-338.

Etzkowitz, H. (2014). "The Entrepreneurial University Wave: From Ivory Tower to Global Economic Engine", *Industry and Higher Education 28(4):* 223-232.

Etzkowitz, H., Webster, A., Gebhardt, C., Cantisano, T. ve R. Brance (2000). "The Future of the University and the University of the Future: Evolution of Ivory Tower to Entrepreneurial Paradigm" *Research Policy 29(2):* 313-330.

Feldman, M. ve P. Desrochers (2003). "Research Universities and Local Economic Development: Lessons from the History of the Johns Hopkins University", *Industry and Innovation 10(1):* 5-24.

Feldman, M.P. (2000). "Location and Innovation: the New Economic Geography of Innovation, Spillovers and Agglomeration", *The Oxford Handbook of Geography*, Ed. G. Clark, M. Feldman ve M. Gertler, Oxford University Press, 373-394.

Florida, R. (1995). "Towards the Learning Region", *Futures 27(5):* 527-536.

Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*, New York: Basic Books.

Garlick, S. (1998). *Creative Associations in Special Places: Enhancing the Partnership Role of Universities in Building Competitive Regional Economies*, Department of Employment, Education, Training and Young Affairs, Canberra.

Gibb, A., Haskins, G. ve I. Robertson (2013). "Leading the Entrepreneurial University: Meeting the Entrepreneurial Development Need of Higher Education Institutions", *Universities in Change*, Ed. A. Altmann ve B. Ebersberger, New York: Springer, 9-45.

Goldstein, H. ve C. Renault (2004). "Contributions of Universities to REgional Economic Development: a Quasi-Experimental Approach", *Regional Studies 38(7):* 733-746.

Gunasekara, C. (2006a). "Reframing the Role of Universities in the Development of Regional Innovation Systems", *Journal of Technology Transfer 31:* 101-113.

Gunasekara, C. (2006b). "The Generative and Developmental Roles of Universities in Regional Innovation Systems", *Science and Public Policy 33(2):* 137-150.

Hirschmann, A.O. (1958). *The Strategy of Economic Development*, New Haven: Yale University Press.

Holland, B. (2001). "Exploring the Challenge of Documenting and Measuring Civic Engagement Endeavors of Colleges and Universities", Paper presented at the Campus Compact, Advanced Institute on Classifications for Civic Engagement, 23 Mart.

Huggins, R., A. Johnston ve R. Steffenson (2008). "Universities, Knowledge Networks and Regional Policy", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 1:* 321-340.

Jacob, M., Lundqvist M. ve H. Hellsmark (2003). "Entrepreneurial Transformations in the Swedish University System: the Case of Chalmers University of Technology", *Research Policy 32(2003):* 1555-1568.

Kalar, B. ve B. Antoncic (2015). "The Entrepreneurial University, Academic Activities and Technology and Knowledge Transfer in Four European Countries", *Technovation 36-37:* 1-11.

Karlsson, C. ve W. Zhang (2001)."The Role of Universities in Regional Development: Endogenous Human Capital and Growth in a Two-Region Model", *Annals of Regional Science 35:* 179-197.

Kirby, D. (2006). "Creating Entrepreneurial Universities in the UK: Applying Entrepreneurship Theory in Practice", *Journal of Techology Transfer 31:* 599-603.

Kitagawa, F. (2004). "Universities and Regional Advantage: Higher Education and Innovation Policies in English Regions", European *Planning Studies 12(6):* 835-852.

Krugman, P. (1991). "Increasing Returns and Economic Geography", *Journal of Political Economy* 99(3): 483-499.

Lazzeretti, L. ve E. Tavoletti (2005). "Higher Education Excellence and Local Economic Development: The Case of Entrepreneurial University of Twente", *European Planning Studies 13(3):* 475-493.

Lazzeronı, M. ve A. Piccaluga (2003). "Towards the Entrepreneurial University", *Local Economy 18(1):* 38-48.

Lehrer, M., Nell, P. ve L. Gärber (2009). "A National Systems View of University Entrepreneurialism: Inferences from Comparison of the German and US Experience", *Research Policy 38:* 268-280.

Lendel, I. (2010)ç "The Impact of Research Universities on Regional Economies: The Concept of University Products", *Economic Development Quarterly 24(3):* 210-230.

Leydesdorff, L. ve M. Meyer (2003). "The Triple Helix of University-Industry-Government Relations", *Scientometrics 58(2):* 191-203.

Martin, R. ve Sunley, P. (1998). "Slow Convergence? The New Endogenous Growth Theory and Regional Development", *Economic Geography 74(3):* 201-227.

Mayer, M. (2006). "What is the Role of Universities in High-Tech Development? The Case of Portland, Oregon and Washington DC", *Local Economy 21(3):* 292-315.

Mohrman K., Wanhua, M. ve D. Baker (2008). "The Research University in Transition: the Emerging Global Model", *Higher Education Policy 2008(21):* 5-27.

Morgan, K. (1997). "The Learning Region: Institutions, Innovation and Regional Renewal", *Regional Studies 31(5):* 491-503.

Myrdal, G. (1957). *Economic Theory and Underdeveloped Regions*, London: Duckworth.

Nelson, R.R. ve S.G. Winter (1982). *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Harvard University Press.

Odabaşı, Y. (2005). "Girişimci Üniversitelere Doğru Stratejik Dönüşüm", *Üniversitelerde Stratejik Planlama Sempozyumu*, 3-4 Ekim, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 91-96.

Odabaşı, Y. (2006). "Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 1(1):* 87-104.

Odabaşı, Y. (2007). "21.Yüzyıl'ın Üniversite Modeli Olarak Girişimci Üniversiteler", *Değişim Çağında Yükseköğretim Global Trendler-Paradigmal Yönelimler*, Ed. C.C. Aktan, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını, 117-133.

Odabaşı, Y. (2008). "Meslektaş Girişimci Üniversite ve Yönetimi, Türk Üniversiteleri İçin Bir Model Önerisi", *2. Girişimcilik Kongresi*, 7-10 Mayıs, Manas Üniversitesi, Bişkek, 370-378.

OECD (2009). "How Regions Grow?", *Policy Brief*, Mart, 1-7.

Ohmae, K. (1995). *The End of the Nation-State: The Rise of Regional Economies*, New York: Free Press.

Okçu, M., Dulupçu, M.A. ve H. Gül (2005). "Türkiye'de Bölgeselleşme mi Bölgeselcilik mi? Ayrımlar ve Açılımlar", *KEAS'05: Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu - II*,13-16 Haziran, Denizli.

Özer, Y.E. (2011). "Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 30(2):* 85-100.

Perroux, F. (1950). "Economic Spaces: Theory and Application", *Quarterly Journal of Economics 90:* 90-97.

Pinheiro , R. ve B. Stensaker (2014). "Designing the Entrepreneurial University: The Interpretation of a Global Idea", *Public Organization Review 14(4):* 497-516.

Porter, M. (2007). "Colleges and Universities and Regional Economic Development: A Strategic Perspective", *Forum for the Future of Higher Education,* Cambridge.

Power, D. ve A. Malmberg (2008). "The Contribution of Universities to Innovation and Economic Development: In What Sense a Regional Problem?", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 1:* 233-245.

Putnam, R. (1993). M*aking Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton: Princeton University Press.

Röpke, J. (1998). "The Entrepreneurial University: Innovation, Academic Knowledge Creation and Regional Development in Globalized Economy", Working Paper, Philipps-Universitat Marburg.

Sakınç, S. ve S. Aybarç Bursalıoğlu (2012). "Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2(2):* 92-99.

Schulte, P. (2004). "The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development", *Higher Education in Europe 29(2):* 187-191.

Scott, A.J. (2000). "Economic Geography: The Great Half-Century" içinde *The Oxford Handbook of Geography* , Ed. G. Clark, M. Feldman ve M. Gertler, Oxford University Press, 18-44.

Shinn, T. (2002). "The Triple Helix and New Production of Knowledge: Prepackaged Thinking on Science and Technology", *Social Studies of Science 32(4):* 599-614.

Smith, T.R., Drabenstott, M. ve L. Gibson (1987). "The Role of Universities in Economic Development", *Economic Review 72(9):* 3-21.

Strauf, S. ve R. Scherer (2008). "Universities and Their Contribution to Regional Development", *Transformations in Business & Economics 7(1):* 137-151.

Walshok, M.L. (1997). "Expanding Roles for Research Universities in Regional Economic Development", *New Directions for Higher Education 97:* 17-26.

Williams, D. ve A. Kluev (2014). "The Entrepreneurial University: Evidence of the Changing Role of Universities in Modern Russia", *Industry and Higher Education 28(4):* 271-280.

Yılmaz, A. (2001). *Regional Innovation Systems: Literature Review and the Picture for Turkey*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yokoyama, K. (2006). "Entrepreneurialism in Japanes and UK Universities: Governance, Management, Leadership and Funding", *Higher Education 52(3):* 523-555.

Yücebaş, M. (2007). "İdeolojik Bir Süreç Olarak Operasyonel Üniversiteden Girişimci Üniversiteye: Yeni Üniversitenin Reklam İmgeleri", *İletişim Araştırmaları 5(1):* 39-74.